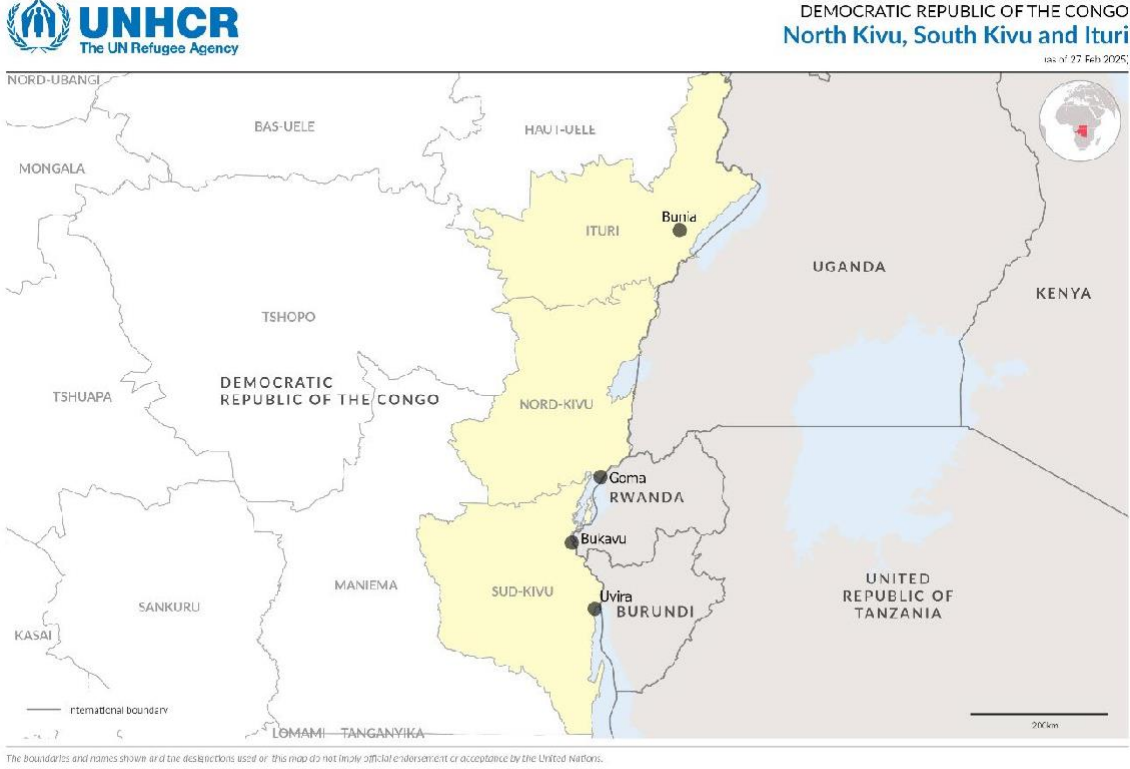

DEMOKRATİK KONGO CUMHURİYETİ'NİN KUZAY KIVU, GÜNEY KIVU VE ITURİ EYALETLERİNE GERİ DÖNÜŞLERE İLİŞKİN UNHCR POZİSYONU - GÜNCELLEME IV

Mart 2025

Harita.....	2
Kuzey Kivu, Güney Kivu ve Ituri'deki Durum	2
Uluslararası Koruma İhtiyaçları	5
Zorla Geri Göndermelerin Ertelenmesi.....	6

Harita

© UNHCR

Kuzey Kivu, Güney Kivu ve Ituri'deki Durum

1. Bu pozisyon, Kasım 2022 tarihli *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Devam Eden Çatışma ve Şiddetten Etkilenen Kuzey Kivu, Güney Kivu, Ituri ve Komşu Bölgelere Geri Dönüşlere İlişkin UNHCR Pozisyonu - Güncelleme III'nin yerini alır ve onu geçersiz kılar.*¹
2. Kasım 2022'den beri Kuzey Kivu, Güney Kivu ve Ituri'de güvenlik, insan hakları ve insanî durumun kötüleşmeye devam etmesi sonucunda² Ocak 2025'te silahlı çatışmalar Demokratik Kongo

¹ UNHCR, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Devam Eden Çatışma ve Şiddetten Etkilenen Kuzey Kivu, Güney Kivu, Ituri ve Komşu Bölgelere Geri Dönüşlere İlişkin UNHCR Pozisyonu - Güncelleme III*, Kasım 2022, www.refworld.org/policy/countrypos/unhcr/2022/en/124181.

² "Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusunda devam eden şiddet olayları güvenlik ve insanî durumu etkilemiştir." BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu Ara Dönem Raporu*, 27 Aralık 2024, S/2024/969, www.ecoi.net/en/file/local/2120496/n2437337.pdf, s. 2. "1 Haziran 2023 ile 31 Mayıs 2024 arasında Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki insan hakları durumu doğu eyaletlerindeki silahlı çatışmaların devam etmesinden ötürü kötüleşmiştir. Silahlı gruplar [...] sivillere karşı ölümcül saldırılar gerçekleştirmeyi sürdürerek yerinden edilmelere neden olmuş ve çatışmayla ilişkili cinsel şiddet, sömürü ve istismar dâhil olmak üzere daha fazla şiddeti beraberinde getirerek yerinden edilen kişilerin savunmasızlığını artırmıştır. Demokratik Kongo savunma ve güvenlik güçleri de insan hakları ihlallerinde bulunmuştur." BM Genel Kurulu, *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde İnsan Hakları Durumu ve Birleşmiş Milletler Ortak İnsan Hakları Ofisi'nin Faaliyetleri Hakkında Raporu*, 30 Eylül 2024, <https://docs.un.org/en/a/hrc/57/76>, para. 1. Ayrıca bk. BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Birleşmiş Milletler Örgütü İstikrar Misyonu*, 29 Kasım 2024, S/2024/863, www.ecoi.net/en/file/local/2120500/n2435283.pdf, para. 13-14, 23, 30-34.

Cumhuriyeti'nin doğu eyaletlerinde tırmanışa geçmiştir.³ İnsan Hakları Konseyi Özel Prosedürler Koordinasyon Komitesi Başkanına göre, "özellikle Kuzey Kivu'da [...] çatışmaların yoğunlaşması şiddetin yaygınlaşmasına, zorla yerinden edilmeye ve uluslararası insan hakları ve insancıl hukukunda ağır ihlallere yol açmıştır" ve şiddet "daha önce görülmemiş seviyelere ulaşmıştır".⁴

3. Silahlı Çatışma Yeri ve Olay Veri Projesi (ACLEDD) Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde 1 Temmuz - 31 Aralık 2024 tarihlerinde ortalama 267 sivil ve sivil olmayan kişinin ölümüne neden olan aylık ortalama 109 çatışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olayı kaydetmiştir.⁵ Buna karşılık, ACLEDD Ocak 2025'te 254 olay kaydetmiştir ve bu olayların 200'ü M23 ile çatışmaların bir sonucu olarak Kuzey Kivu'da meydana gelmiştir.⁶ 27 Ocak 2025'te M23⁷ eyalet başkenti Goma'yı ele geçirmiştir.⁸ Ocak 2025'in sonuna doğru, M23 "Kuzey Kivu eyaletinin neredeyse tamamını" kontrol etmekteydi. ⁹ 16 Şubat 2025'te M23, Güney Kivu'nun başkenti Bukavu'nun kontrolünü ele geçirmiş ve kuzey ve güney yönlerinde ilerleyişini sürdürmüştür.¹⁰ 1 Ocak ile 20 Şubat 2025 arasında Kuzey ve Güney Kivu'daki çatışma ve şiddetten oturu en az 500.000 kişi yerinden edilmiş, 73.000'den fazla kişi ise komşu ülkelere kaçırmıştır.¹¹
4. Çatışmanın tüm taraflarının insan hakları ihalleri gerçekleştirildiği bildirilmektedir,¹² bunlara M23'ün çocukları yargısız infaz etmesi, yaygın cinsel şiddeti ve hastanelere ve insani yardım depolarına saldırıları dâhildir.¹³ M23'e karşılık olarak hükümet yerel milislere ve

3. Dış İlişkiler Konseyi (CFR), *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Çatışmalar*, 4 Şubat 2025, www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/violence-democratic-republic-congo; UNHCR, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusunda Durum: Bölgesel Dış Güncelleme #1*, 31 Ocak 2025, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/1141440>, ss. 1-2; Critical Threats, *Africa File*, 30 Ocak 2025, www.criticalthreats.org/analysis/africa-file-january-30-2025-rwandan-backed-m23-captures-goma-saf-breakthroughs-in-khartoum-is-sahel-linked-to-angola-plot-targeting-biden-visit-is-calls-for-jihad-in-sudan-somalia-agrees-with-e; Afrika Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Goma'nın Düşüşü ve M23 Saldırısının Ardından Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Bölgesel Çatışma Riski*, 29 Ocak 2025, <https://africacenter.org/spotlight/risk-of-regional-conflict-following-fall-of-goma-and-m23-offensive-in-the-drc/>; Uluslararası Kriz Grubu (ICG), *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Goma Kenti Düştü: Bölgesel Bir Savaş Önemek İçin Acil Eylem Gerekli*, 28 Ocak 2025, www.crisisgroup.org/africa/great-lakes/democratic-republic-congo/fall-drcs-goma-urgent-action-needed-avert-regional-war; İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), *Demokratik Kongo Cumhuriyeti: M23 Goma'ya Yaklaşırken Siviller Risk Altında*, 25 Ocak 2025, www.ecoi.net/en/document/2120629.html. Ayrıca bk., HRW vd., *Re: Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusunda Tüm Tarafların Hak İhlalleri ve Suistimallerini Soruşturmak Üzere BM İnsan Hakları Konseyi'nin Derhâl Bağımsız Bir Yetki Alanı Oluşturması Gerekli*, 4 Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2121129/AFR6290042025ENGLISH.pdf, ss. 1-2.
4. BM Cenevre Ofisi, *İnsan Hakları Yüksek Komiseri: Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusundaki Siviller Bu Yıkıcı Çatışmalarda Şiddet Sarmalına Hapsolmuş Durumda*, 7 Şubat 2025, www.ungeneva.org/en/news-media/meeting-summary/2025/02/high-commissioner-human-rights-civilians-east-democratic.
5. ACLEDD, *Veri Dışa Aktarma Aracı*, erişim tarihi: 13 Şubat 2025, <https://acleddata.com/data-export-tool/>.
6. Age, "ACLEDD, 1 Aralık 2024'ten bu yana Kuzey Kivu'da ve Güney Kivu'nun kuzey bölgelerinde şiddet olaylarında [...] bir artış olduğunu kaydetmektedir. [...] M23 tarafından sivillerin hedef alınması, isyancılar Goma'yı kontrol etmek için mücadele ederken Ocak 2025'te artış göstermiştir. ACLEDD Ocak 2025'te 25'ten fazla sivilin hedef alındığı vaka kaydetmiştir; bu sayı Kasım 2012'de Goma'nın ele geçirilmesinden bu yana en yüksek sayıdır." ACLEDD, *Soru ve Cevap: Goma ve Çevresinde Neler Oluyor?* 29 Ocak 2025, <https://acleddata.com/2025/01/29/qa-what-is-happening-in-and-around-goma/>.
7. M23 hâlihazırda Aralık 2023'te kurulan Alliance Fleuve Congo (AFC) adlı askeri/politik bir oluşumla yakın ittifak hâlinindedir. BM Uzmanlar Grubu, *Aralık 2024 itibarıyla, raporlarında "AFC/M23 koalisyonuna" atıfta bulunmaktadırlar.* BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu Ara Dönem Raporu*, 27 Aralık 2024, S/2024/969, www.ecoi.net/en/file/local/2120496/n2437337.pdf, para. 39-40; BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu'nun Nihai Raporu*, 4 Haziran 2024, S/2024/432, www.ecoi.net/en/file/local/2112471/n2411880.pdf, para. 23-29. Ayrıca bk. *Modern Diplomacy, Goma'dan Bujumbura'ya: M23 ve Büyük Göllerin Parçalanması*, 10 Şubat 2025, <https://modern diplomacy.eu/2025/02/10/from-goma-to-bujumbura-the-m23-and-the-fragmentation-of-the-great-lakes/>. Uluslararası Kriz Grubu, *AFC'yi "M23 için büyük ölçüde siyasi bir şemsiye olmaya devam eden" ve "Kinşasa'da rejim değişikliği isteyen isyancıların koalisyonu" olarak nitelendirmektedir.* ICG, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Goma Kenti Düştü: Bölgesel Bir Savaş Önemek İçin Acil Eylem Gerekli*, 28 Ocak 2025, www.crisisgroup.org/africa/great-lakes/democratic-republic-congo/fall-drcs-goma-urgent-action-needed-avert-regional-war.
8. "Nisan ayından Kasım 2024 başına kadar M23 ve RDF tarafından kontrol edilen alan yüzde 30 oranında artmıştır". BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu Ara Dönem Raporu*, 27 Aralık 2024, S/2024/969, www.ecoi.net/en/file/local/2120496/n2437337.pdf, para. 47. "5 Şubat itibarıyla çatışmalarda en az 2.900 kişinin öldüğü ve 3.000'den fazla kişinin yaralandığı bildirilmiştir." Koruma Kümesi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti: Temel Savunuculuk Mesajları*, 9 Şubat 2025, https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2025-02/gpc_key_messages_drc_final_09feb2025.pdf, s. 1.
9. ICG, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Goma Kenti Düştü: Bölgesel Bir Savaş Önemek İçin Acil Eylem Gerekli*, 28 Ocak 2025, www.crisisgroup.org/africa/great-lakes/democratic-republic-congo/fall-drcs-goma-urgent-action-needed-avert-regional-war.
10. La Croix International, *M23 İsyancıları Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Güney Kivu'nun Kontrolünü Ele Geçirirken Bukavu Harabeye Döndü*, 21 Şubat 2025, <https://international.la-croix.com/world/bukavu-in-ruins-as-m23-rebels-seize-control-of-dr-congos-south-kivu>; Institute for the Study of War, *M23'ün İlerleyiş Durdurulamıyor*, 20 Şubat 2025, <https://understandingwar.org/background/africa-file-february-20-2025-m23-advance-continues-unchallenged-saf-grows-partnerships>.
11. UNHCR, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusundaki Yerinden Edilmeye Genel Bakış*, 24 Şubat 2025, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/114595>; OHCHR, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti: M23'ün İlerleyişine İlişkin Raporlar Artarken İnsan Hakları Krizi Derinleşiyor*, 31 Ocak 2025, www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/2025/01/drc-deepening-human-rights-crisis-amid-reports-further-m23-advances.
12. BM Cenevre Ofisi, *İnsan Hakları Yüksek Komiseri: Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusundaki Siviller Bu Yıkıcı Çatışmalarda Şiddet Sarmalına Hapsolmuş Durumda*, 7 Şubat 2025, www.ungeneva.org/en/news-media/meeting-summary/2025/02/high-commissioner-human-rights-civilians-east-democratic.
13. OHCHR, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusunda Durum Daha da Kötüleşirken İnsan Haklarına İlişkin Endişeler Artıyor*, 18 Şubat 2025, www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/2025/02/serious-human-rights-concerns-situation-eastern-drc-deteriorates;

Wazalendo olarak da adlandırılan ve çoğu insan hakları ihlalleri işlemekle suçlanan silahlı gruplara bel bağlamıştır.¹⁴ Kuzey Kivu, Güney Kivu ve Ituri'deki çoklu silahlı gruplar açıktan veya gizli olarak M23 ile ittifak kurmuştur.¹⁵ İslam Devleti'ne bağlı Müttefik Demokratik Kuvvetler (ADF), Kuzey Kivu ve Ituri'de özellikle Devlet kontrolü dışındaki bölgelerde sivilleri hedef alan saldırılar düzenlemeye devam etmiş ve Haziran-Aralık 2024 tarihlerinde 650'den fazla sivil öldürmüştür.¹⁶

5. Ocak 2025'te başlayan silahlı şiddetin tırmanmasından önce bile Kuzey Kivu, Güney Kivu ve Ituri'de Devlet kontrolü zayıftı ya da hiç yoktu; bu da hem Devlet hem de Devlet dışı aktörler tarafından sivil nüfusa karşı devamlı olarak insan hakları ihlallerine ve suistimallere yol açmıştır.¹⁷ Güney Kivu'daki güvenlik durumu, BM İstikrar Misyonu'nun (MONUSCO) Haziran 2024'te çekilmesinden bu yana kötüleşmiştir.¹⁸
6. 1 Haziran 2023 ile 31 Mayıs 2024 tarihleri arasında, ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin bulunduğu yerler silahlı gruplar tarafından yirmi bir defa kasıtlı olarak hedef alınmış ve saldırıya uğramıştır.¹⁹ Goma'yı ele geçirmelerinin ardından M23, ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin barındığı yerlerin sistematik olarak dağıtılması talimatını vermiş ve yerinden edilmiş nüfusu, güvenli ve onurlu bir şekilde geri dönme koşulları yerine getirilmediği hâlde evlerine dönmeye zorlamıştır.²⁰ Şubat 2025 sonuna doğru

BM Cenevre Ofisi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti: Çocukların M23 Savaşçıları Tarafından Yargısız İnfazlarda Öldürüldüğü Bildirildi*, 18 Şubat 2025, www.un Geneva.org/en/news-media/news/2025/02/103445/dr-congo-children-reportedly-killed-summary-executions-m23-fighters.

14. "Kongo askeri güçleri ve 'Wazalendo' (Swahili dilinde 'vatandaşlar') olarak bilinen istismarcı milislerden oluşan bir koalisyon M23'e karşı savaşmaktadır." HRW, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti: M23 Goma'ya Yaklaşırken Siviller Risk Altında*, 25 Ocak 2025, www.ecoi.net/en/document/2120629.html. Ayrıca bk. BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu Ara Dönem Raporu*, 27 Aralık 2024, S/2024/969, www.ecoi.net/en/file/local/2120496/n2437337.pdf, para. 30-32; The New Humanitarian, "Saattli Bomba": Demokratik Kongo Cumhuriyeti M23 İsyancılarıyla Mücadelede İstismarcı Milislere Başvuruyor, 13 Ağustos 2024, www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/08/13/ticking-time-bomb-dr-congo-turns-abusive-militias-fight-m23-rebels.
15. Aralık 2024'ten itibaren M23'ün Force de résistance patriotique de l'Ituri (FRPI) ve normalde Zaïre milisleriyle etnik temelde mücadele eden Coopérative pour le développement du Congo/Union des révolutionnaires pour la défense du peuple congolais (CODECO/URDPC) ile müzakere ettiği bildirilmiştir. Yıl boyunca Zaïre "geniş çaplı silahaltına alınma kampanyası" başlatarak Union des patriotes congolais (UPC)'nin eski subayları ve savaşçıları silahaltına almıştır. BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu Ara Dönem Raporu*, 27 Aralık 2024, S/2024/969, www.ecoi.net/en/file/local/2120496/n2437337.pdf, para. 81-90. M23'ün ayrıca bir saldırmazlık anlaşması ya da güvenli geçiş için müzakere etmek üzere Müttefik Demokratik Kuvvetler (ADF) ile de temasa geçtiği ancak şu ana kadar başarısız olduğu bildirilmiştir. BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu Ara Dönem Raporu*, 27 Aralık 2024, S/2024/969, www.ecoi.net/en/file/local/2120496/n2437337.pdf, para. 29. Ayrıca bk. The Conversation, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti: Yükselen Twirwaneho İsyancı Grubu Ülkenin Doğusundaki Bitmeyen İstikrarsızlığı Öne Çıkıyor*, 28 Ağustos 2023, <https://theconversation.com/drc-rising-twirwaneho-rebel-group-highlights-the-unending-volatility-of-the-countrys-east-211539>.
16. Ortak yürütülen operasyonların ADF'yi Devlet kontrolünün zayıf olduğu ya da hiç olmadığı bölgelere yönelttiği bildirilirken, grubun İslam Devleti'nin (Daes) uluslararası koluyla bağlantı güçlendirdiği ve sivilleri hedef alan saldırılarını artırdığı gözlemlenmektedir. 2024 boyunca operasyonel kapasitenin azaltılmasına rağmen ADF'nin "bölgesel ayak izinde" "önemli bir genişleme" olmuştur. BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu Ara Dönem Raporu*, 27 Aralık 2024, S/2024/969, www.ecoi.net/en/file/local/2120496/n2437337.pdf, para. 8-11, 19-20, 26, 29. 1 Haziran 2023 ile 31 Mayıs 2024 arasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ADF'nin 487 istismar ve 826 öldürme olayını belgelemiştir. BM Genel Kurulu, *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde İnsan Hakları Durumu ve Birleşmiş Milletler Ortak İnsan Hakları Ofisi'nin Faaliyetleri Hakkında Raporu*, 30 Eylül 2024, <https://docs.un.org/en/a/hrc/57/76>, para. 16. ADF'nin 11 Aralık 2024 ile 30 Ocak 2025 arasında Ituri'de 52 sivil öldürdüğü bildirilmiştir. OCHA, *RD CONGO: Situation humanitaire dans la province de l'Ituri Rapport de Situation No.01/2025*, 18 Şubat 2025, <https://reliefweb.int/report/democratic-republic-congo/rd-congo-situation-humanitaire-dans-la-province-de-l-ituri-rapport-de-situation-no012025-le-18-fevrier-2025>.
17. Silahlı gruplar yasadışı vergiler toplamakta, kontrol noktalarını denetlemekte ve doğal kaynakları sömürmektedir; kontrol ettikleri bazı bölgelerde idari ve hükümet yapıları kurmaktadır. BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu Ara Dönem Raporu*, 27 Aralık 2024, S/2024/969, www.ecoi.net/en/file/local/2120496/n2437337.pdf, ss. 2-3, para. 41, 59-61, 98, 102, 112-113. 1 Haziran 2023 ile 31 Mayıs 2024 arasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde yüzde 85'i çatışmadan etkilenen eyaletlerde, yüzde 50'si Kuzey Kivu'da ve yüzde 14'ü Ituri'de meydana gelen insan hakları ihlallerine ilişkin 5047 vaka belgelemiştir. BM Genel Kurulu, *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde İnsan Hakları Durumu ve Birleşmiş Milletler Ortak İnsan Hakları Ofisi'nin Faaliyetleri Hakkında Raporu*, 30 Eylül 2024, <https://docs.un.org/en/a/hrc/57/76>, para. 5, 9-18. Ayrıca bk. MONUSCO, *Analyse de la situation des droits de l'homme en RDC en septembre 2024 Infographies*, 24 Ekim 2024, https://monusco.unmissions.org/sites/default/files/bcnudh_infographie_septembre_2024.pdf, ss. 1-2; ABD Dışişleri Bakanlığı, *İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin 2023 Raporu: Demokratik Kongo Cumhuriyeti*, 23 Nisan 2024, www.ecoi.net/en/document/2107668.html.
18. BM Güvenlik Konseyi, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Uzmanlar Grubu Ara Dönem Raporu*, 27 Aralık 2024, S/2024/969, www.ecoi.net/en/file/local/2120496/n2437337.pdf, para. 111.
19. BM Genel Kurulu, *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde İnsan Hakları Durumu ve Birleşmiş Milletler Ortak İnsan Hakları Ofisi'nin Faaliyetleri Hakkında Raporu*, 30 Eylül 2024, <https://docs.un.org/en/a/hrc/57/76>, para. 10.
20. HRW, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti: M23, Yerinden Edilmiş İnsanları Goma Kamplarından Sürüyor*, 13 Şubat 2025, www.hrw.org/news/2025/02/13/dr-congo-m23-drives-displaced-people-goma-camps; Küresel Koruma Kumesi, *Koruma Uyarısı: Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Kuzey Kivu'da Yoğunlaşan Kriz*, 27 Ocak 2025, https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2025-01/gpc_protection_alert_dr_congo_27_jan_2025_final.pdf; The East African, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki İsyancı Çatışmalarda 90 ülke içinde yerinden edilmiş kişiler Alanı Tahrip Edildi: DSÖ*, 20 Şubat 2025, www.theafrican.co.ke/tea/news/east-africa/90-ids-sites-destroyed-amid-rebel-hostilities-congo-4934448; OCHA, *Günün Önemli Haberleri: Demokratik Kongo Cumhuriyeti*, 18 Şubat 2025, www.unocha.org/news/todays-top-news-democratic-republic-congo-sudan-occupied-palestinian-territory#democratic-republic-of-congo; UNHCR, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusundaki Şiddet Yüz Binlerce Kişiyi Barnaksız Bırakırken UNHCR Acil Destek İstiyor*, 14 Şubat 2025, www.unhcr.org/news/briefing-notes/unhcr-seeks-urgent-support-violence-eastern-dr-congo-leaves-hundreds-thousands; UNHCR, *Koruma Özeti - Demokratik Kongo Cumhuriyeti - Şubat 2025*, 13 Şubat 2025, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/114408>.

Kasım 2024 itibarıyla Goma ve çevresindeki ülke içinde yerinden edilmiş kişi bölgelerinde yaşayan tahmini 700.000 kişiden geriye 2.000'den az kişi kalmıştır.²¹ Çatışmayla ilişkili cinsel şiddet yaygınlığını korumaktadır; 2025'in başlarında çatışmanın tırmanmasıyla birlikte yaygın cinsel şiddet olayları bildirilmiştir.²²

7. Bu çerçevede Kuzey Kivu, Güney Kivu ve Ituri'deki insani durum daha da kötüleşmiştir.²³ 2024'ün ilk yarısında, çoğunluğu bu üç eyalette olmak üzere, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde 2,7 milyondan fazla kişi yeni yerinden edilmiştir, bunların yüzde 73'ü M23 ile yaşanan çatışma nedeniyle yerinden edilmiştir.²⁴ Çatışmalar nedeniyle insani yardım erişiminin kısıtlanmasıyla pek çok savunmasız kişi hayat kurtaran yardımlara erişemez hâle gelmiştir.²⁵ Çatışmalar şiddetlendikçe, hastaneler dolmuş ve malzemesiz kalmıştır.²⁶ Goma ve Bukavu havalimanları M23'ün kontrolü altındadır ve Şubat 2025 sonu itibarıyla kapalıdır.²⁷ BM İnsani İşlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı ve Acil Yardım Koordinatör Vekil'i'ne göre, Ocak 2025'te "doğuda yaşanan tırmanış, kritik insani durumu daha da kötüleştirme riskini taşımaktadır".²⁸

Uluslararası Koruma İhtiyaçları

8. UNHCR, tüm ülkelere Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki çatışma ve şiddetten kaçan sivillerin kendi topraklarına erişimine izin vermeleri, sığınma hakkını güvence altına almaları ve *geri gönderme* ilkesine her zaman uyulmasını sağlamaları çağrısını sürdürür. UNHCR Devletlere, gelen kişilerden uluslararası koruma talep edenleri kayıt altına almaları ve ilgili tüm bireylere kayıt belgelerini vermeleri çağrısında bulunur. Uluslararası koruma talep eden Demokratik Kongo Cumhuriyeti vatandaşlarının tüm talepleri uluslararası ve bölgesel mülteci hukuku ve diğer ilgili yasal standartlar uyarınca, ilgili durumlarda tanıma için prima facie yaklaşımının kullanılması da dâhil olmak üzere, adil, şeffaf ve etkin usullerle işleme alınmalıdır.
9. Yukarıdaki bilgiler ışığında, Kuzey Kivu, Güney Kivu ve Ituri'den çatışma ve şiddetten kaçan kişiler 1951 Sözleşmesi kapsamında mülteci statüsü kriterlerini karşılayabilir.²⁹ Bunun yanı sıra, Kuzey Kivu, Güney Kivu,

21 UNHCR'nin elindeki bilgiler.

22 UNHCR, *Koruma Özeti - Demokratik Kongo Cumhuriyeti - Şubat 2025, 13 Şubat 2025*, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/114408>; VOA, *BM Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Savaş Silahı Olarak Cinsel Şiddeti Kınıyor*, 1 Şubat 2025, www.voanews.com/a/un-decries-sexual-violence-as-weapon-of-war-in-drc/7959490.html. "Sağlık çalışanları, yetiştikler ve çocuklar arasında çatışmayla ilişkili cinsel şiddet vakalarında 'büyük bir artış' olduğunu bildirmiştir." İnsan Hakları için Hekimler (PHR), "Büyük Vaka Artışı": Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusunda Çatışmayla İlişkili Cinsel Şiddete İlişkin Sağlık Çalışmaları Perspektifleri, 22 Ekim 2024, <https://phr.org/wp-content/uploads/2024/10/PHR-REPORT-DRC-MASSIVE-INFLUX-OF-CASES-2024.pdf>, ss. 4, 14. Ayrıca bk. BM Genel Kurulu, *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde İnsan Hakları Durumu ve Birleşmiş Milletler Ortak İnsan Hakları Ofisi'nin Faaliyetleri Hakkında Raporu*, 30 Eylül 2024, <https://docs.un.org/en/a/hrc/57/76>, para. 34-35.

23 OCHA, *RD CONGO: Situation humanitaire dans la province de l'Ituri Rapport de Situation No.01/2025*, 18 Şubat 2025, <https://reliefweb.int/report/democratic-republic-congo/rd-congo-situation-humanitaire-dans-la-province-de-lituri-rapport-de-situation-no012025-le-18-fevrier-2025>; UNHCR, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusundaki Şiddet Yüz Binlerce Kişiyi Barınsız Bırakırken UNHCR Acil Destek İstiyor*, 14 Şubat 2025, www.unhcr.org/news/briefing-notes/unhcr-seeks-urgent-support-violence-eastern-dr-congo-leaves-hundreds-thousands; BM, *BM Kuruluşları Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusunda İnsani Yardım ve İnsan Hakları Krizinin Kötüleştigi Uyarısında Bulunuyor*, 31 Ocak 2025, <https://news.un.org/en/story/2025/01/1159651>; UNHCR, *UNHCR Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusunda Kötüleşen Şiddet ve İnsani Krizden Ciddi Endişe Duyuyor*, 24 Ocak 2025, www.unhcr.org/news/briefing-notes/unhcr-gravely-concerned-worsening-violence-and-humanitarian-crisis-eastern-dr.

24 Ülke İçinde Yerinden Edilme İzleme Merkezi (IDMC), *Bu Yıl Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Neredeyse 4 Yerinden Edilmeden 3'üne M23 Çatışması Neden Oldu*, 23 Eylül 2024, www.internal-displacement.org/expert-analysis/m23-conflict-caused-nearly-3-out-of-every-4-displacements-in-the-drc-this-year/.

25 Mercy Corps, *"Zamana Karşı Bir Yarış:" Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusunda Şiddet Yayıldıkça Korku Artıyor ve İnsani Yardım Kritik Oranda Yetersiz Kalıyor*, 2 Şubat 2025, www.mercycorps.org/press-room/releases/fear-mounts-as-violence-spreads-in-eastern-drc; MSF, *MSF Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Doğusuna İnsani Erişim Çağrısında Bulundu*, 29 Ocak 2025, www.doctorswithoutborders.org/latest/msf-appeals-humanitarian-access-eastern-dr-congo.

26 OCHA, *Günün Önemli Haberleri: Demokratik Kongo Cumhuriyeti*, 18 Şubat 2025, www.unocha.org/news/todays-top-news-democratic-republic-congo-sudan-occupied-palestinian-territory#democratic-republic-of-congo; VOA, *Kongo'nun Doğusundaki Hastaneler Yaralılarla Dolup Taşıyor ve Malzemeleri Tükeniyor*, 3 Şubat 2025, www.voanews.com/a/hospitals-in-eastern-congo-are-crowded-with-wounded-and-exhausting-their-supplies-7960758.html; BM, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Hastaneler Doldu Taştı, Gıda Tükeniyor: Goma 'Yıkımla' Karşı Karşıya*, <https://news.un.org/en/story/2025/01/1159631>. "Sağlık ortakları ve Kuzey Kivu İl Sağlık Müdürlüğü tarafından yapılan bir hızlı değerlendirmeye göre, 26-30 Ocak tarihleri arasında Goma'daki çeşitli sağlık tesislerine yaklaşık 2.880 yaralı kabul edilmiştir. İlaç, yakıt ve cerrahi malzemeye acil ihtiyaç duyan birçok tesis tıkanmış durumda." OCHA, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti: Kuzey Kivu ve Güney Kivu Eyaletlerinde Şiddetin Yoğunlaşması*, 3 Şubat 2025, www.unocha.org/publications/report/democratic-republic-congo/dr-congo-intensification-violence-north-kivu-and-south-kivu-provinces-situation-report-1-3-february-2025, s. 1.

27 OCHA, *İnsani Yardım Koordinatörü Güney Kivu'daki Krizin İnsani Sonuçları Konusunda Uyarıda Bulunarak Çatışmalara Son Verilmesi Çağrısında Bulundu*, 18 Şubat 2025, www.unocha.org/publications/report/democratic-republic-congo/humanitarian-coordinator-alerts-humanitarian-consequences-crisis-south-kivu-and-calls-end-fighting; Aljazeera, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin M23 Savaşçıları Afrika Birliği Zirvesi Öncesinde Bukavu Havalimanını Ele Geçirdi*, 14 Şubat 2025, www.aljazeera.com/news/2025/2/14/dr-congos-m23-fighters-seize-bukavu-airport-before-african-union-summit; IGHE, *M23 İsyançıları Goma Havalimanını Tamamen Kapatmaya Ant İcti*, 11 Şubat 2025, <https://en.igihe.com/news/article/m23-vows-not-to-reopen-goma-airport>; UN News, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti: Kriz Derinleşirken BM'den Goma Havalimanının Yeniden Açılması Çağrısı*, 4 Şubat 2025, <https://news.un.org/en/story/2025/02/1159756>.

28 OCHA, *BM Yardım Şefi Yardımcısı Güvenlik Konseyi'ne, "Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Acıların Ölçeği Acil İlgi Gerektiriyor" dedi*, 26 Ocak 2025, www.unocha.org/news/scale-suffering-dr-congo-demands-urgent-attention-un-deputy-relief-chief-tells-security.

29 BM Genel Kurulu, *Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme*, 28 Temmuz 1951, BM Antlaşma Serisi, Cilt 189, s. 137, www.refworld.org/legal/agreements/unga/1951/en/39821; BM Genel Kurulu, *Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol*, 31 Ocak 1967, BM Antlaşma Serisi, Cilt 606, s. 267, www.refworld.org/legal/agreements/unga/1967/en/41400.

Ituri ve komşu bölgelerdeki yüksek seviyeli şiddet göz önüne alındığında, UNHCR, bu üç eyalet ve komşu bölgelerdeki silahlı çatışmalardan kaçan kişilerin, UNHCR'nin daha geniş yetki kriterleri kapsamında³⁰ 1969 ABÖ Sözleşmesi'nin 1(2) Maddesi,³¹ Cartagena Bildirisi;³² ya da AB Vasıf Yönergesi'nin 15(c) Maddesi kapsamında ikincil koruma da dâhil olmak üzere tamamlayıcı koruma biçimleri kapsamında uluslararası mülteci korumasına ihtiyaç duyabileceklerini düşünür.³³

Zorla Geri Göndermelerin Ertelenmesi

10. Kuzey Kivu, Güney Kivu ve Ituri'deki güvenlik, hukukun üstünlüğü ve insan hakları durumu, bu eyaletlerden ve komşu bölgelerden gelen herhangi bir kişi için güvenli ve onurlu bir geri dönüşün uygulanabilirliğini zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede UNHCR, güvenlik ve insan hakları durumu uluslararası korumaya ihtiyaç duymadığına karar verilen kişilerin güvenli ve onurlu bir şekilde geri dönmelerini sağlayacak şekilde iyileşene dek, Devletleri bu bölgelerden gelen kişileri zorla Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne geri göndermeme çağrısında bulunur. Zorla geri gönderme yasağı asgari bir standart olup, Kuzey Kivu, Güney Kivu ve Ituri'de güvenlik, hukukun üstünlüğü ve insan hakları durumu, uluslararası korumaya ihtiyaç duymadığına karar verilen kişilerin güvenli ve onurlu bir şekilde geri dönüşlerini sağlayacak şekilde iyileşene kadar yürürlükte kalmalıdır.
11. Ülke dışında bulunan ve Kuzey Kivu, Güney Kivu veya Ituri'ye kendi imkânlarıyla geri dönmeyi düşünen münferit Kongo vatandaşlarına güvenlik, yönetim ve geçim kaynaklarına ilişkin mevcut durumu göz önünde bulundurarak tamamen bilinçli bir seçim yapabilmelerini sağlamak için menşei yerlerindeki durum hakkında mümkün olduğunca ayrıntılı bilgi verilmelidir.

UNHCR

Mart 2025

30 UNHCR, *Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Ofisinin Yetkileri Hakkında Not*, Ekim 2013, www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2013/en/94483; UNHCR, *MM (İran) v. İçişleri Bakanlığı Devlet Sekreteri – Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Adına Yazılı Başvuru*, 3 Ağustos 2010, C5/2009/2479, www.refworld.org/jurisprudence/amicus/unhcr/2010/en/75841, para. 10.

31 Afrika Birliği Örgütü, *Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Sözleşme ("ABÖ Sözleşmesi")*, 10 Eylül 1969, BM Antlaşma Serisi, Cilt 1001, s. 45, www.refworld.org/legal/agreements/oau/1969/en/13572.

32 *Cartagena Mülteciler Bildirisi, Orta Amerika, Meksika ve Panama'daki Mültecilerin Uluslararası Korunması Üzerine Kolokyum*, 22 Kasım 1984, www.refworld.org/legal/resolution/rri/1984/en/64184, para. III (3).

33 Avrupa Birliği, *Uluslararası Korumadan Yararlanacak Üçüncü Ülke Vatandaşları veya Vatansızlar İçin Tek Tip Mülteci veya İkincil Koruma Statüsü Vasıflarının Belirlenmesine ve Sağlanacak Korumanın Kapsamına İlişkin Standartlar Hakkında 2011/95/AB Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi (Yeniden Düzenlenmiş)*, 13 Aralık 2011, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0095&from=EN>, Madde 15.